

En modern golfanläggning är multifunktionell

Karin Schmidt och Maria Strandberg, STERF

Golfanläggningar har stora arealer mark som inte används för golfspel och klubbhusen står ofta tomma under vinterhalvåret. Här finns en stor potential för effektivare markutnyttjande som kan ge nya möjligheter för friluftslivet, särskilt i anslutning till tätorter. Om fler föreningar utnyttjar anläggningen kan det stärka golfanläggningens ekonomi samtidigt som det ger en bredare förankring i samhället. Multifunktionalitet är ett samarbete som alla parter vinner på.

I en nyligen utkommen broschyr från STERF finns inspiration och exempel på hur man skapat multifunktionella golfanläggningar i Norden. "Multifunktionella golfanläggningar – en oanvänd resurs" vänder sig till myndigheter och organisationer men broschyren kan ge många tips och idéer även till golfklubbar. Den är ett av resultaten från en förstudie om golfbanan som arena för idrott, naturvård och allmänhet*. Studien har drivits av en nordisk projektgrupp med bred kompetens under 2010 och finansierades av Nordiska ministerrådet. Nu väntar steg två, att formulera ett forsknings- och utvecklingsprogram på området.

Maria Strandberg, projektledare på STERF, skulle gärna se att Norden blir en föregångsregion när det gäller multifunktionella golfanläggningar och samarbete mellan olika grupper i samhället.

- Norden kan bli pådrivande för att integrera idrott och miljö i internationella sammanhang! säger hon. Många golfanläggningar i Norden har redan kommit väldigt långt, så det är både möjligt och trovärdigt för oss att driva utvecklingen framåt.

Samarbete - nyckeln till framgång

För att lyckas skapa en multifunktionell golfanläggning krävs ett gott samarbete, där alla parter har något att vinna. Samarbetet måste anpassas efter de behov och de specifika utmaningar som golfen och regionen står inför och det måste vara gränsöverskridande d v s omfatta olika grupper av aktörer såsom kommuner, statliga myndigheter, föreningsliv, markägare, boende, näringsliv med flera. Tålmod, förtroende, kommunikation och förankring behövs för att skapa ett lyckat samverkansprojekt. När samarbetet väl är igång, och ger resultat, är det mycket viktigt att kontinuerligt sprida information om arbetet till medlemmar på golfanläggningen, i media och till alla aktörer som kan vara intresserade.

Hässelby Golf har skapat flera lyckade samarbeten. Anläggningen ligger i ett gammalt kulturlandskap i Stockholm med bebyggelse på ena sidan och grönområden på den andra. Sedan många år är man aktiv i en lokal förening som värnar om områdets natur- och kulturvården. 2005 bestämde Hässelby Golf sig för att restaurera och bygga ut sitt dammsystem. Målet var ett slutet system, med nya boplatser för vattendjur, som fungerade som ett reningssystem för vattnet och sist men inte minst ökade golfbanans svårighet och upplevelsevärden. Ett omfattande samarbete startades där förutom medlemsföreningen även länsstyrelsen, kommunen, Naturhistoriska Riksmuseet, universitet med flera ingick. Alla som kunde vara intresserade av hur dammsystemet byggdes bjöds in för att ha åsikter och dela med sig av sin kunskap och erfarenhet, alla gjorde det dessutom gratis. Resultatet blev, förutom ett nytt dammsystem, att projektet fick en grundlig förankring och att ingen aktör motsatte sig utbyggnaden av dammarna. Hässelby Golf har också fått värdefull goodwill, uppmärksamhet i media samt flera miljöpriser.

Tillgänglighet - för fler grupper än golfare

Undersökningar visar att golfspelare värdesätter naturupplevelsen på golfbanan och möjligheten att röra sig ute i naturen högre än själva spelet. Därför finns det all anledning att erbjuda fler människor möjligheten att ta del av denna härliga miljö.

På en vanlig golfanläggning används stora delar av arealen inte för golfspel. Vilket gör att det finns en stor, oanvänd potential för flerbruk – både på spelytor och på övriga ytor. För att skapa en multifunktionell golfanläggning måste man våga bryta mönster, tänka nytt och vara kreativ. Kanske kan delar av anläggningen, utan att tumma på säkerheten, utnyttjas av ex. modellflygare, crosscyklister eller ryttare? Storlek och kvalitet på klubbhus varierar, men gemensamt för de flesta är att de står tomma under stora delar av året. Det är en stor investering som ger väldigt lite avkastning. Kanske klubbhuset kan användas också av andra idrottsföreningar, för konferensverksamhet eller som ett lokalt aktivitetshus?

Köpenhamns GK ligger i en kombinerad djurpark och naturreservat med stora gamla träd och öppna ytor dit människor kommer för att gå i skogen, golfa, cykla, jogga eller rida. Alla har lika stor rätt att vara på området och man tar därför stor hänsyn till varandra. Man samsas också med närmare 2 000 frigående hjortar som rör

sig i parken och på banan, vilket ger anläggningen en egen karaktär och känsla av exklusivitet. Två gånger om året får golfarna lämna plats för stora evenemang. Dels en Hubertusjakt då ett stort antal hästar, ryttare och publik finns på markerna, och dels ett motionslopp med närmare 20 000 löpare och åskådare som passerar över delar av golfbanan.

Biologisk mångfald – golfbanor har alla möjligheter

Andelen miljöer som skapas av människan ökar ständigt. Detta gör att djur och växter ofta trängs undan och livsmiljön för många arter hotas. Golfbanan kan bidra till ökad biologisk mångfald och gynna många av de gamla odlingslandskapets växter, djur och svampar. Småvatten och dammar är särskilt värdefulla eftersom antalet dammar har minskat drastiskt i det moderna landskapet.

Ruffarna är oftast en outnyttjad resurs som på ett enkelt sätt kan användas till att skapa biologisk mångfald och ge ökad tillgänglighet för allmänheten. Årlig slåtter och ihopsamling av gräset i ruffarna i slutet av sommaren, gynnar ängsblommorna och ger en blomrikedom till glädje för både spelare och insekter. På samma sätt är betesdjur ett inslag på banorna som man hoppas få se mer av framöver.

Vid nybyggnation är en lyhörd banarkitekt som samarbetar med natur- och kulturmiljövården viktig. På befintliga banor går det till exempel att bevara ängsmark, odlingsrösen och lundar, att friställa ekar, att skapa småvatten samt områden med blottad sand.

Kristianstad GK ville bygga ytterligare en 18-hålsbana. Kommunen gick med på att sälja marken under förutsättning att klubben arbetade med en miljöcertifiering av banorna. Ett resultat av detta är att klubben tillsammans med Biosfärkontoret Kristianstad Vattenrike och med medel från STERF inventerade växter, insekter, fåglar, groddjur och fladdermöss för att identifiera värdena och bättre anpassa skötseln av ruffarna. Även områdets kulturhistoria dokumenterades. Många av de hotade arterna på markerna behöver bar sand för sin överlevnad till exempel ett stort antal insekter. Bar sand är en bristvara i dagens odlingslandskap, men en förutsättning för många ovanliga bin som gräver sina bon i marken. I ruffen på Kristianstad GK finns det plats att hjälpa bina på traven. Kalkhaltig sand, som finns naturligt några decimeter ner i marken, grävdes upp för att skapa ytor med blottad sand.

Kulturvård – bevara historien för framtiden

Spår efter mänsklig aktivitet berättar om hur folk levde och verkade för länge sedan. Ibland är spåren påtagliga, som exempelvis en restaurerad kvarn. Andra gånger är det mindre tydligt, som en raserad gravhög från bronsåldern. Kulturspåren placerar oss i ett historiskt och kulturellt sammanhang som ger våra liv mening.

När man bygger nya banor eller bygger om är det nödvändigt att ta reda på om det finns fornlämningar i området. De flesta äldre arkeologiska lämningarna ligger dolda i marken och får inte röras utan lov från myndigheterna. Det finns goda exempel på golfklubbar som i ett tidigt skede har kontaktat myndigheterna och på så sätt kunna rita in fornlämningar i banans design. Länsantikvarien, museer och den lokala hembygdsföreningen kan ge klubben vägledning och eventuellt hjälp att renovera eller tillvarata fornlämningar och markens historia.

Nes Verks Golfpark (Arendal & Omegn GK) är anlagd på mark som disponerades av Nes Järnverk från 1665 till och med 1959. När golfbanan skulle byggas var det oerhört viktigt att bevara de rika kulturmiljöerna på området. Förutom gamla byggnader, industrilokaler med maskiner finns här en dammanläggning och en romantisk park från 1800-talet som ramar in av det vackra kulturlandskapet. Kulturminnesmärkena och resterna från den första järnverkstiden på 1600-talet har skyltats upp och är lättillgängliga, både för golfare och allmänhet. Kulturstigar, fiske- och badplatser är anlagda i samarbete med den lokala hembygdsföreningen och järnverksmuseet, som även anordnar kulturhistoriska vandringar på golfbanan.

* *Studien "Nordisk samverkan mellan myndigheter och intresseorganisationer för att skapa multifunktionella golfanläggningar i fungerande ekosystem drevs av STERF och finansierades av Nordiska ministerrådet.*

Scandinavian Turfgrass and Environment Research Foundation (STERF)

är de nordiska golfförbundens gemensamma forskningsstiftelse.

- **Arbetsätt:** All forskning finansierad av STERF utförs vid nordiska universitet, forskningsinstitut eller motsvarande där stor del av forskningskompetensen finns.
- **Kompetens:** STERF samlar vetenskaplig kompetens genom olika nätverk och arbetar aktivt med ledande organisationer inom STERF:s verksamhetsområde.
- **Tillämpning:** STERF levererar kunskap som är färdig att använda. Resultaten ska ge bästa spelkvalitet samt en hållbar verksamhet – såväl ekonomiskt som miljömässigt.
- **Resurser:** STERF:s idé är att det årligen tillförs resurser från respektive deltagande golf förbund och att dessa medel används för uppväxling med andra tillgängliga forskningsmedel från forskningsråd, företag och organisationer.

Mer information om stiftelsen, forskningsprojekt m.m finns på sterf.golf.se

Vad är en multifunktionell golfanläggning?

En multifunktionell golfanläggning ser verksamheten från den breda allmänhetens perspektiv. Förutom att erbjuda en högkvalitativ arena för golf, bidrar den med olika tjänster som är nyttiga för samhället i stort t ex att utveckla den biologiska mångfalden, bevara natur- och kulturmiljöer och är tillgänglig för det rörliga friluftslivet, utan att tumma på säkerheten.

Hässelby Golf samarbetade brett för att få en optimal lösning och förankring kring planeringen av sitt dammsystem.

Golfanläggningar har stora arealer mark som inte används för golfspel – dessa kan göras tillgängliga för andra idrotter och det rörliga friluftslivet, som på Köpenhamns GK.

Bar sand är en bristvara i dagens odlingslandskap, men en förutsättning för många ovanliga bin som gräver sina bon i marken. I ruffen på Kristianstad GK finns det plats att hjälpa bina på traven.

Järnverkstiden gör sig påmind på många ställen på Nes Verks Golfpark. Kulturminnesmärkena är lättillgängliga för alla som vill besöka området.